

Ծ Ր Ա Գ Ի Ր

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆԸ ՆՊԱՍՏՈՂ

I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

1. Հասարակական գիտությունների զարգացմանը նպաստող ծրագիրը (այսուհետ՝ ծրագիր) բնագավառի հիմնախնդիրների, դրանց լուծումների և զարգացման հիմնական ուղղությունների վերաբերյալ միջոցառումների ամբողջություն է: Ծրագիրը մշակվել է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2010թ. մայիսի 27-ի նիստի N 20 արձանագրային որոշմամբ հավանության արժանացած Գիտության ոլորտի զարգացման ռազմավարության հիմնադրույթներին համապատասխան:

2. Ծրագրի նպատակն է՝ ապահովել հասարակական գիտությունների բնագավառում իրականացվող հետազոտությունների մասնագիտական մակարդակի բարձրացումն ու համապատասխանեցումը հասարակության և տնտեսության արդի պահանջներին, բարձրացնել միջազգային գիտական տարածքի հետ բնագավառի ինտեգրվածության մակարդակը:

3. Հասարակական գիտությունների բնագավառն ընդգրկում է գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության հետևյալ ոլորտները՝ ըստ Ֆրասկատիի դասակարգման.

- 1) հոգեբանություն,
- 2) տնտեսագիտություն և գործարարություն,
- 3) մանկավարժական գիտություններ,
- 4) սոցիոլոգիա,
- 5) իրավունք,
- 6) քաղաքական գիտություններ,

- 7) սոցիալական և տնտեսական աշխարհագրություն,
- 8) զանգվածային լրատվություն և հաղորդակցություն,
- 9) այլ հասարակական գիտություններ:

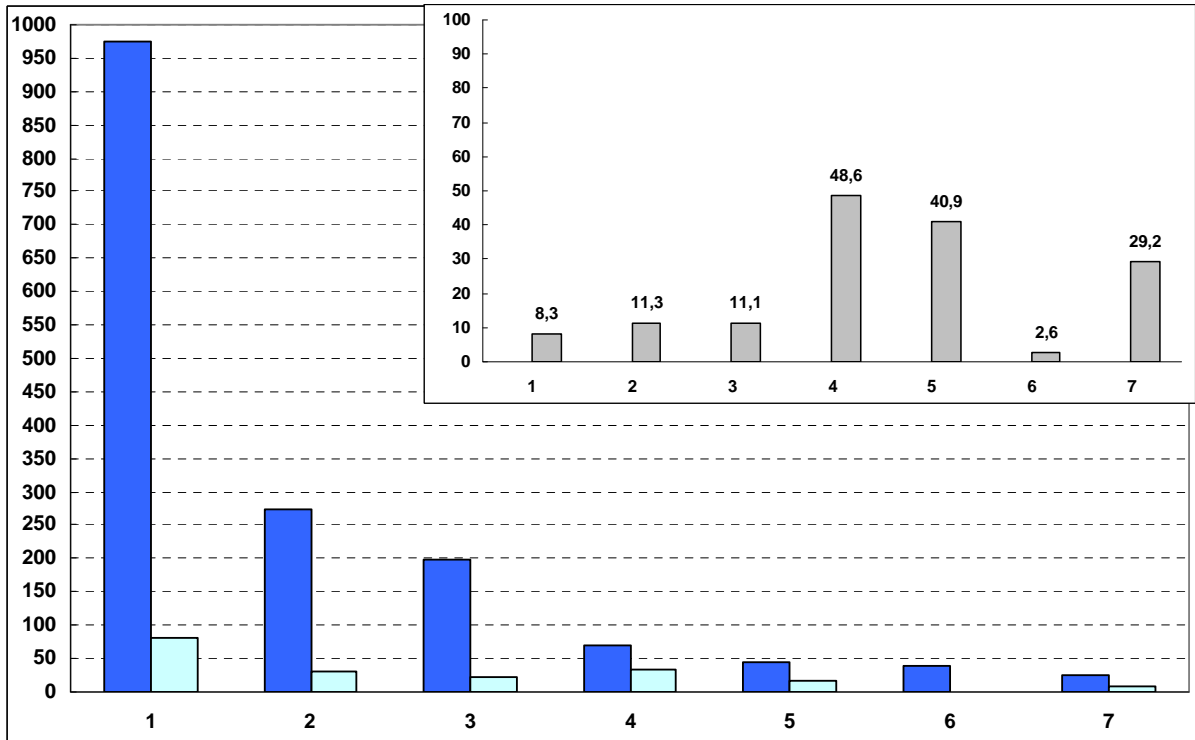
II. ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՆԵՐԿԱ ՎԻՃԱԿԸ

4. Հասարակական գիտությունների բնագավառում իրականացվող գիտական ծրագրերին և թեմաներին Հայաստանի Հանրապետության 2010թ. պետական բյուջեից հատկացվել է գիտության ծախսերի համար նախատեսված ընդհանուր ֆինանսավորման ծավալների մոտ 4 տոկոսը: Պետական բյուջեի միջոցների հաշվին իրականացվում են գիտական և գիտատեխնիկական գործունեության բազային ֆինանսավորման 11 ծրագրեր և պայմանագրային (թեմատիկ) ֆինանսավորման 63 գիտական թեմաներ: Այդ ծրագրերը և թեմաները կատարվում են 14 գիտական կազմակերպություններում և բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում, որոնցից 3-ը ներկայացնում են ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիան, 10-ը՝ Կրթության և գիտության նախարարությունը, 1-ը՝ Գյուղատնտեսության նախարարությունը, ինչպես նաև «Նորավանք» հիմնադրամում, «Էթնոս» էթնո-մշակութային գիտական հետազոտությունների կենտրոն» հասարակական կազմակերպությունում, ու մեկ գիտական թեմա էլ կատարվում է անհատ հետազոտողի կողմից:

5. 2010թ. տվյալներով՝ հասարակական գիտությունների բնագավառում իրականացվող պետական գիտական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված գիտական աստիճան ունեցող մասնագետների թիվը 270 է, որոնցից 60-ն ունեն գիտության դոկտորի գիտական աստիճան, իսկ 210-ը՝ գիտության թեկնածուի: Գիտության դոկտորների միջին տարիքը 65.5 է, իսկ թեկնածուներինը՝ 47.6:

6. 1994-2009թթ. ընթացքում հասարակական գիտությունների բնագավառում Հայաստանի Հանրապետությունում գիտական աստիճանի վկայագիր են ստացել 1623 մարդ (գիտական աստիճան ստացածների ընդհանուր թվի մոտ 28 տոկոսը), որոնցից 2010թ. դրությամբ պետական գիտական ծրագրերում և թեմաներում ընդգրկված են 194-ը կամ՝ ընդհանուրի մոտ 12 տոկոսը (տե՛ս Գծապատկեր 1):

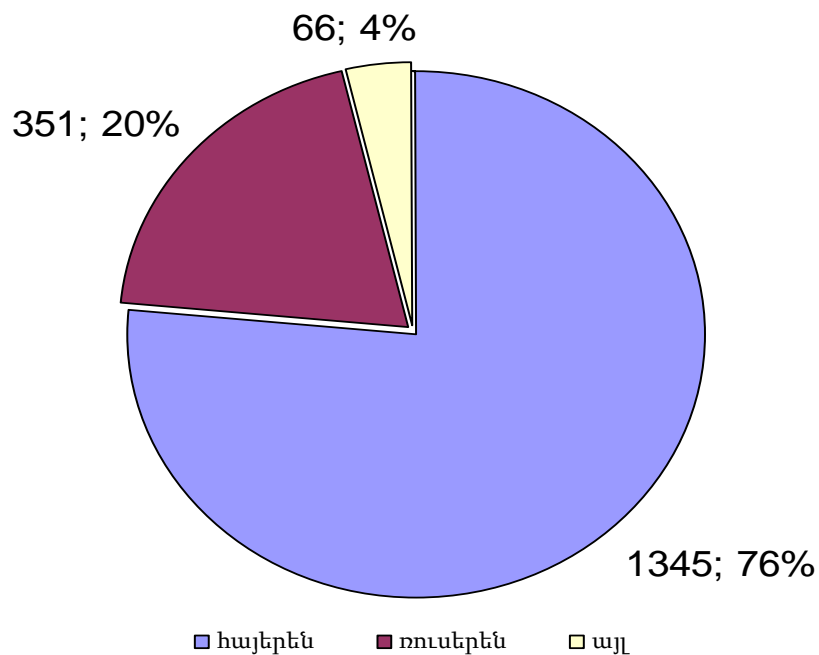
7. Հասարակական գիտությունների բնագավառում ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների և դրույթների հրատարակման համար Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն որակավորման հանձնաժողովի կողմից ընդունվող պարբերական գիտական հրատարակությունների քանակը 2010թ. հուլիսի 1-ի դրությամբ 27 է, որոնցից 25-ը հրատարակվում են հայերեն և 2-ը՝ ռուսերեն լեզուներով:

Գծապատկեր 1. Հասարակական գիտությունների բնագավառում 1994-2009թթ. ընթացքում գիտական աստիճանի վկայագիր ստացածների (մուգ գույնի հիստոգրամներ) և 2010թ. դրությամբ դրանցից պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ կատարվող գիտական ծրագրերում ու թեմաներում ընգրկվածների (բաց գույնի հիստոգրամներ) թվաքանակները (մեծ գծապատկեր), ինչպես նաև վերջիններիս մասնաբաժինը ընդհանուրի մեջ (տոկոսներով, փոքր գծապատկեր)՝ ըստ Ֆրասկատիի դասակարգման ոլորտների և գիտական աստիճանի վկայագիր ստացածների թվաքանակի նվազման աստիճանի: Ոլորտների նշանակումները. 1-ինը՝ տնտեսագիտություն և գործարարություն, 2-ը՝ մանկավարժական գիտություններ, 3-ը՝ իրավունք, 4-ը՝ հոգեբանություն, 5-ը՝ սոցիալական և տնտեսական աշխարհագրություն, 6-ը՝ քաղաքական գիտություններ, 7-ը՝ սոցիոլոգիա:

8. Ըստ գիտական և գիտատեխնիկական գործունեություն իրականացնող գիտական կազմակերպությունների և բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների տարեկան հաշվետվություններով ներկայացված տվյալների, հասարակական

գիտությունների բնագավառում պետական բյուջեի ֆինանսավորմամբ իրականացվող հետազոտությունների արդյունքում 2008-2009թթ. հրատարակվել է 1762 գիտական աշխատություն, որոնցից 1345-ը հայերեն, 351-ը՝ ռուսերեն, 66-ը՝ այլ լեզուներով (տե՛ս Գծապատկեր 2): Դրանց մեջ ռուսերեն լեզվով հրապարակումները կազմում են 20 տոկոս, անգլերեն, ֆրանսերեն, գերմաներեն և այլ եվրոպական լեզուներով՝ 4 տոկոս (բնագավառի համաշխարհային հրապարակումների բացարձակ մեծամասնությունն անգլերեն է):

Գծապատկեր 2. Հասարակական գիտությունների բնագավառում 2008-2009թթ. պետական գիտական ծրագրերի և թեմաների շրջանակներում իրականացվող հետազոտությունների արդյունքում հրապարակված գիտական աշխատությունների բաշխումն ըստ հրապարակման լեզուների:

9. Հասարակական գիտությունների բնագավառում առկա են հետևյալ հիմնախնդիրները.

1) գիտական հետազոտությունները հիմնականում չեն արտացոլում ու անհրաժեշտ գիտական հենքով չեն ապահովում հանրապետությունում տեղի ունեցող հասարակական և տնտեսական փոփոխություններն ու զարգացումները.

2) ենթակառուցվածքները և նյութատեխնիկական բազան չեն համապատասխանում ժամանակակից գիտության պահանջներին.

3) թույլ են գիտական հետազոտություններ – հասարակական զարգացումներ կապերը, ցածր է տնտեսական զարգացումների գիտական հիմնավորվածության մակարդակը.

4) անբավարար է հայերեն լեզվով ժամանակակից մասնագիտական և գիտամեթոդական գրականության հրատարակման մակարդակը.

5) ցածր է գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի վերարտադրության արդյունավետությունը և շարունակվում է բարձր մասնագիտական մակարդակ ունեցող կադրերի արտահոսքը.

6) գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի պատրաստման ձևն ու բովանդակությունը չեն համապատասխանում ժամանակակից գիտության պահանջներին.

7) ցածր է ատենախոսությունների մասնագիտական մակարդակը, դրանց թեմաները միտված չեն հանրապետական, տարածաշրջանային և համընդհանուր մարտահրավերների լուծումներին ուղղված հետազոտությունների իրականացմանը.

8) փոքր թիվ են կազմում ոլորտի համընդհանուր մարտահրավերների լուծումներին միտված ու համաշխարհային գիտական հասարակությանը հասանելի հրապարակումները.

9) ցածր է միջազգային համագործակցության, միջազգային գիտական տարածքի հետ ինտեգրվածության մակարդակը.

10. Վերոնշյալ հիմնախնդիրների լուծման համար ձևակերպվել են հասարակական գիտությունների զարգացման հեռանկարային նպատակակետերը և դրանց հասնելու միջոցառումները:

III. ԾՐԱԳՐԻ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ՆՊԱՏԱԿԱԿԵՏԵՐԸ

11. Հասարակական գիտությունների զարգացման հիմնական նպատակակետերն են.

1) գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի պատրաստման ձևի ու բովանդակության համապատասխանեցում ժամանակակից գիտության պահանջներին, կադրերի վերարտադրության արդյունավետության բարձրացում.

2) հետազոտությունների մասնագիտական մակարդակի բարձրացում, ենթակառուցվածքների և նյութատեխնիկական բազայի արդիականացում.

3) հասարակական և տնտեսական զարգացումների մեջ կիրառվելիք գիտելիքի ձեռքբերմանն ուղղված հետազոտությունների խթանում.

4) միջազգային համագործակցության զարգացում:

IV. ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԸ

12. Նպատակակետ 1: Հասարակական գիտությունների բնագավառում գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի պատրաստման ձևի ու բովանդակության համապատասխանեցում ժամանակակից գիտության պահանջներին, կադրերի վերարտադրության արդյունավետության բարձրացում.

1) միջոցառումները՝

ա. բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթական ծրագրերի համապատասխանեցում ժամանակակից գիտության պահանջներին.

բ. հայերեն հրատարակվող ուսումնական ձեռնարկների, գիտամեթոդական և մասնագիտական գրականության արդիականացում.

գ. մասնագետների պատրաստման որակի բարձրացում, այդ թվում՝ դասավանդման գործընթացում ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի համակարգում կամ այլ կազմակերպություններում աշխատող և որակավորման բարձր աստիճան ունեցող մասնագետների ներգրավում.

դ. գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի պատրաստման ժամանակակից եղանակների ներդրում, այդ թվում՝ օտարերկրյա պետությունների գիտակրթական կազմակերպություններում կամ միջազգային գիտական կենտրոններում կադրերի պատրաստման մեխանիզմների մշակում և ներդրում.

ե. գիտական կադրերի պատրաստման գործում օտարերկրյա մասնագետների ներգրավում, այդ թվում՝ ատենախոսությունների համադեկավարության մեխանիզմների մշակում և ներդրում.

զ. ատենախոսությունների թեմաների համապատասխանեցում հասարակական և տնտեսական զարգացումների ժամանակակից պահանջներին.

է. որոշ մասնագիտությունների գծով օտարերկրյա պետությունների մասնագետների հետ ատենախոսությունների համատեղ փորձաքննության անցկացման մեխանիզմների մշակում:

13. Նպատակակետ 2: Հասարակական գիտությունների բնագավառում հետազոտությունների մասնագիտական մակարդակի բարձրացում, ենթակառուցվածքների և նյութատեխնիկական բազայի արդիականացում.

1) միջոցառումները՝

ա. հասարակական գիտությունների հիմնադրամի ստեղծում.

բ. ենթակառուցվածքների և նյութատեխնիկական բազայի արդիականացում, ժամանակակից տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաների ներդրում.

գ. հանրապետական միասնական գիտատեղեկատվական ցանցի ստեղծում, միջազգային գիտատեղեկատվական շտեմարանների ազատ օգտագործման պայմանների ապահովում.

դ. ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների և դրույթների համար ընդունելի հանրապետական գիտական պարբերականների մասնագիտական մակարդակի բարձրացում, այդ թվում՝ հանրապետական գիտական պարբերական հրատարակությունների արդիականացման ծրագրերի իրականացում.

ե. հասարակական գիտությունների ինդեքսավորված ամսագրերում գիտական հրապարակումների խրախուսումնաբերման մեխանիզմների ներդրում:

14. Նպատակակետ 3: Հասարակական և տնտեսական զարգացումների մեջ կիրառվելիք գիտելիքի ձեռքբերմանն ուղղված հետազոտությունների խթանում.

1) միջոցառումները՝

ա. կիրառական հետազոտությունների խթանման մեխանիզմների մշակում և ներդրում.

բ. հասարակական գիտությունների բնագավառում դրամաշնորհային ծրագրերի իրականացում.

գ. տարածաշրջանի և հնարավոր գործընկեր երկրների պատմության, մշակույթի, հասարակության և քաղաքականության ուսումնասիրման, եվրաինտեգրման ծրագրերի իրականացում:

15. Նպատակակետ 4: Հասարակական գիտությունների բնագավառում միջազգային համագործակցության զարգացում.

1) միջոցառումները՝

ա. միջազգային համագործակցության զարգացման պետական միասնական ծրագրի մշակում.

բ. գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի փոխանակման ծրագրերի իրականացում, համաֆինանսավորման սկզբունքով միջազգային համատեղ գիտական խմբերի, կենտրոնների և լաբորատորիաների ստեղծում.

գ. օտարերկրյա պետություններում աշխատող հայազգի գիտնականների հետ համատեղ ծրագրերի իրականացում՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության 2009թ. ապրիլի 30-ի N 459-Ն որոշմամբ հաստատված «Հայ գիտնականների ներուժի համախմբման ծրագրի» շրջանակներում:

V. ԾՐԱԳՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱՂՔՈՒՐՆԵՐԸ

16. Ծրագրի ֆինանսավորման աղբյուրներն են՝

- 1) Հայաստանի Հանրապետության պետական բյուջեն.
- 2) արտաբյուջետային միջոցները, այդ թվում՝ դրամաշնորհները, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց, օտարերկրյա պետությունների գիտական և (կամ) գիտակրթական կազմակերպությունների, ինչպես նաև միջազգային գիտական կազմակերպությունների կողմից տրամադրվող միջոցները.
- 3) Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությամբ չարգելված այլ աղբյուրները:

VI. ԱՄՓՈՓՈՒՄ

17. Ծրագրով նախատեսված միջոցառումների իրականացման արդյունքում հասարակական գիտությունների բնագավառի հետազոտությունները կհամապատասխանեն ժամանակակից գիտության պահանջներին, կբարձրանա դրանց մասնագիտական մակարդակն ու միջազգային գիտական և գիտակրթական տարածքի հետ ինտեգրվածության աստիճանը, և, որպես հետևանք, կբարձրանա նաև պետական բյուջեից հատկացվող ֆինանսական միջոցների օգտագործման արդյունավետությունը:

Հավելված N 2
 ՀՀ կառավարության 2011 թ.
 մարտի 18-ի նիստի N10
 արձանագրային որոշման

Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ա Ց ՈՒ Յ Ց

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆԸ ՆՊԱՍՏՈՂ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐԻ

Հ/հ	Միջոցառում	Կատարման ժամկետ/ ֆինանսական ծավալ					Ֆինանսա վորման աղբյուր	Կատարող
		2011թ.	2012թ.	2013թ.	2014թ.	2015թ.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Հասարակական գիտությունների բնագավառում գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի պատրաստման ձևի ու բովանդակության համապատասխանեցում ժամանակակից գիտության պահանջներին, կադրերի վերարտադրության արդյունավետության բարձրացում								
1.1	Հայերեն հրատարակվող ուսումնական ձեռնարկների, գիտամեթոդական և մասնագիտական գրականության արդիականացում	✓	✓	✓	✓	✓	ՀՀ պետական բյուջե, արտաբյուջե տային միջոցներ	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարություն՝ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)
1.2	Մասնագետների պատրաստման որակի բարձրացում, ուսումնական գործընթացում ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի համակարգում կամ այլ կազմակերպություններում աշխատող և որակավորման բարձր աստիճան ունեցող մասնագետների ներգրավում	✓	✓	✓	✓	✓	-	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության՝ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)
1.3	Գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի պատրաստման ժամանակակից եղանակների, օտարերկրյա պետությունների գիտակրթական կենտրոններում կադրերի պատրաստման մեխանիզմների մշակում և ներդրում	✓	✓	✓	✓	✓	ՀՀ պետական բյուջե, արտաբյուջե տային	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե՝ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)

1	2	3	4	5	6	7	8	9
							միջոցներ	
1.4	Ատենախոսությունների թեմաների արդիականացման, մասնագիտական մակարդակի բարձրացման, ատենախոսությունների համադեկավարման մեխանիզմների մշակում և ներդրում	✓	✓	✓	✓	✓	-	«Կրթության և գիտության նախարարություն»՝ «Գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)
2. Հասարակական գիտությունների բնագավառում հետազոտությունների մասնագիտական մակարդակի բարձրացում, ենթակառուցվածքների և նյութատեխնիկական բազայի արդիականացում								
2.1	Հասարակական գիտությունների հիմնադրամի ստեղծում	-	✓	-	-	-	«Կրթության և գիտության նախարարության պետական բյուջե, արտաբյուջե տային միջոցներ	«Կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե
2.2	Ենթակառուցվածքների և նյութատեխնիկական բազայի արդիականացման ծրագրերի իրականացում, մլն դրամ	-	10.0	20.0	30.0	40.0	«Կրթության և գիտության նախարարության պետական բյուջե, արտաբյուջե տային միջոցներ	«Կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե»՝ «Գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)
2.3	Ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների և դրույթների համար ընդունելի գիտական պարբերականների արդիականացման ծրագրերի իրականացում, միջազգային ինդեքսավորված ամսագրերում գիտական հրատարակումների խրախուսման մեխանիզմների մշակում և ներդրում	-	12.0	14.0	24.0	36.0	«Կրթության և գիտության նախարարության պետական բյուջե, արտաբյուջե տային միջոցներ	«Կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե», «Կրթության և գիտության նախարարության բարձրագույն որակավորման հանձնաժողով»՝ «Գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)
3. Հասարակական և տնտեսական զարգացումների մեջ կիրառվելիք գիտելիքի ձեռքբերմանն ուղղված հետազոտությունների խթանում								
3.1	Կիրառական հետազոտությունների խթանման մեխանիզմների մշակում և ներդրում	✓	✓	✓	-	-	-	«Կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե»՝ «Գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)
3.2	Հասարակական գիտությունների բնագավառում դրամաշնորհային ծրագրերի իրականացում, մլն դրամ	30.0	40.0	50.0	70.0	90.0	«Կրթության և գիտության նախարարության պետական բյուջե,	«Կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե»՝ «Գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ

1	2	3	4	5	6	7	8	9
							արտաբյուջե տային միջոցներ	համատեղ (համաձայնությամբ)
3.3	Տարածաշրջանի և հնարավոր գործընկեր երկրների պատմության, մշակույթի, հասարակության և քաղաքականության ուսումնասիրման, եվրաինտեգրման ծրագրերի իրականացում, մլն դրամ	10.0	20.0	30.0	40.0	50.0	ՀՀ պետական բյուջե, արտաբյուջե տային միջոցներ	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե՝ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)
4. Հասարակական գիտությունների բնագավառում միջազգային համագործակցության զարգացում								
4.1	Միջազգային համագործակցության զարգացման պետական միասնական ծրագրի մշակում	V	-	-	-	-	-	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե՝ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)
4.2	Գիտական և գիտամանկավարժական կադրերի փոխանակման ծրագրերի իրականացում, համաֆինանսավորման սկզբունքով միջազգային համատեղ գիտական խմբերի, կենտրոնների և լաբորատորիաների ստեղծում, մլն դրամ	V	15.0	25.0	35.0	45.0	ՀՀ պետական բյուջե, արտաբյուջե տային միջոցներ	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե
4.3	Օտարերկրյա պետություններում աշխատող հայազգի գիտնականների հետ համագործակցության ծրագրերի իրականացում Հայ գիտնականների ներուժի հմախմբման ծրագրի շրջանակներում, մլն դրամ	-	20.0	30.0	40.0	50.0	ՀՀ պետական բյուջե, արտաբյուջե տային միջոցներ	ՀՀ կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտե՝ ՀՀ գիտությունների ազգային ակադեմիայի հետ համատեղ (համաձայնությամբ)

